

each learner at the level with mastering the ability to evaluate their own results of subject-transforming activity and the level of formation of key and subject competences. It is established that independent, creative activity of teachers gives the educational process a greater interest of young people in labor education, which is considered not only as a discipline but also as preparation for life taking into account technical and technological modernizations all over the world. It is substantiated that independent, creative activity of teachers gives the educational process a greater interest of young people in labor education, which is considered not only as a discipline but also as preparation for life taking into account technical and technological modernizations all over the world.

Key words: labor training, information and communication technologies, technical erudition, competences, technical and technological knowledge.

УДК 373(430): 37.001.73(477)
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НІМЕЧЧИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСВІТНІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

М. В. ГОНЧАРУК, аспірантка

**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
директор «Німецько-української міжкультурної школи в м. Києві»**

E-mail: pikalovaM@bigmir.net

Анотація: У статті розкрито досвід реформування початкової освіти східних земель Німеччини 90-х років ХХ століття, проаналізовано головні тенденції розвитку освітніх реформ, що безпосередньо стосуються змісту початкової освіти України: доступність одержання початкової освіти, можливість використання здобутків дошкільної освіти, створення сприятливого освітнього середовища, якісний зміст і сучасні підручники, повноцінна реалізація ідей особистісно зорієнтованої освіти, сформованість ключових компетентностей, технологізація методики, моніторинг як засіб управління якістю, особистісна і професійна підготовка вчителя, ефективна комбінація урочної та позаурочної діяльності учнів.

Ключові слова: освітня реформа, початкова освіта, особистісно орієнтовна освіта.

Актуальність (Introduction). Сучасна початкова школа розвивається у контексті стратегії ЄС, що спрямована на підготовку молодого покоління у швидкозмінному суспільстві з урахуванням культурної спадщини, економічних та соціальних потреб суспільства. Зміни в сучасному суспільстві суттєво впливають на розвиток освіти в цілому. Серед чинників впливу слід виокремити перехід суспільства до інформаційної парадигми, інтеграційні процеси, глобалізація, демократизація, створення єдиного інформаційного простору [4; 14].

Активні зміни в науково-технічному, соціально-економічному, культурному, житті нашої країни зумовили необхідність обґрунтування нових шляхів розвитку національної системи освіти України, які пов'язані насамперед з її модернізацією та формуванням інтегрованого освітнього середовища. Запровадження нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Державного стандарту початкової загальної освіти, схвалення у вересні 2017 року проекту нового базового закону «Про освіту», впровадження концепції «Нової української школи» та як наслідок прискорення інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір актуалізують проблему вивчення та узагальнення найкращих зразків зарубіжного досвіду.

Важливим напрямом оновлення змісту освіти і узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового навчального простору є орієнтація навчальних програм, складених відповідно до нового Державного стандарту, на набуття ключових компетентностей і на формування ефективних механізмів їх запровадження. Сучасні реформи в освіті України зорієнтовані на потреби учня в освітньому процесі та покликані впрова-

дити новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві [5; 7; 10].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вивченню проблеми освітніх реформ та їх результатам, включаючи реформи змісту освіти присвячено багато праць О. Савченко, А. Сбруєвої, О. Локшиної, О. Овчарук, Н. Бібік. Питання щодо організаційно-педагогічних засад реформування шкільної освіти в Україні висвітлюється у роботах Л. Березівської. Процес реформування обов'язкової освіти країн Європи розглядається у роботах І. Малицької [13, с. 47].

Окрім того, нами широко використовувалися також положення і висновки, одержані сучасними дослідниками загальнодидактичних проблем та концептуальних засад української початкової школи, а саме А.Алексюка, В.Бондаря, М.Вашуленка, Т.Завгородньої, І.Шапошнікової та ін. [14, с. 57].

Ключовим аспектам модернізації та нової дидактики початкових шкіл присвячено низку досліджень у німецькій педагогіці. Так, зокрема актуальні праці німецьких науковців (Б. Амбрустер, К. Бауер, І. Гербарт, Г. Гох, Р.Зігмунд, Т. Мельхорн, К. Нойман, Е. Нойгаус, Ф. Паульсен) про компетентнісний підхід. У них висвітлюються головні напрямки та організаційні засади діяльності початкових шкіл Німеччини на основі такого підходу, окреслено її специфіку [14, с. 96].

Перспективи подальших досліджень даної теми впливають з мети інтеграції України до Європейського Союзу, яка вимагає проведення ґрунтовних досліджень усіх аспектів реалізації євроінтеграційної політики, у тому числі й умов її зовнішнього середовища, а саме ситуації в європейській освіті [13, с. 76].

Тому перспективними є подальші дослідження динаміки реформування системи початкової освіти та вдосконалення євроінтеграційної освітньої стратегії нашої держави. Крім того, доцільним є вивчення та прогнозування впливу чинників освітньої еволюції Євросоюзу на умови та реальні можливості втілення політики реформування системи освіти у школах України.

Мета (Purpose). Розкрити досвід реформування початкової освіти східних земель Німеччини 90-х років ХХ століття. Проаналізувати головні тенденції розвитку освітніх реформ, що безпосередньо стосуються змісту початкової освіти України.

Результати (Results). В останні роки актуальною та близькою темою для науковців та педагогів-практиків України стали питання реформ в освіті. Так, 14 грудня 2016 року уряд затвердив проект «Нова українська школа», який повинен бути реалізований в найближчі 10 – 13 років. Таким чином, з 2018 року першокласники підуть у 12-річну школу [7].

Після тривалого обговорення Верховна Рада України 5 вересня 2017 року ухвалила проект Закону «Про освіту». Відтепер українська освіта відійде від знанневого підходу до навчання, оскільки документ зорієнтований на створення можливостей для розвитку компетентнісного навчання. Очікуваними результатами прийняття Закону України «Про освіту» є створення системи освіти нового покоління, що забезпечить умови для здобуття освіти всіма категоріями населення України, ефективної системи забезпечення всебічного розвитку людини та сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості. Зокрема, у законі закладено ключові компетентності й наскрізні вміння, якими має володіти учень після закінчення школи. Серед них вільне володіння державною мовою, математична, загальнокультурна та екологічна компетентності, підприємливість, інноваційність, економічна компетентність тощо [12].

Проект «Нова українська школа» – це, насамперед, нові освітні стандарти європейського зразка. Концепція ілюструє формулу нової школи, що складається з дев'яти ключових компонентів та покликана створити сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків. Прописані у концепції основні життєві компетенції будуть покликані навчити учнів користуватись сучасною інформацією у власному житті, тобто на практиці. А педагогіка шкіл повинна буде відійти від авторитарного стилю вчителя, натомість застосувати педагогіку партнерства, що не придушуватиме інтереси сучасної дитини, а навпаки, розкриватиме індивідуальність, мотивувати до саморозвитку та навчання [7].

Викликом для змін в освіті став той факт, що сьогодні, нажаль, вітчизняна початкова

школа перестала відповідати сучасним потребам юнних громадян країни, вона стала нецікавою і недостатньо ефективною у порівнянні з європейською початковою освітою. На вимогу часу потрібно змінювати підходи та формат навчання. З появою інтерактивних технологій, тотальною комп'ютеризацією, для вчителів розширилися варіанти вибору засобів навчання. Уроки лише за допомогою підручника та зошита поступово відходять на другий план. Занадто велика прірва розрослася між тим, що на сьогодні може дати школа і тим, які вимоги до молодого покоління пред'являє 21 століття [8; 10].

Так, якісне матеріально-технічне та методичне та програмне забезпечення школи в поєднанні з компетентнісним підходом – одна з провідних умов формування сучасного інтегрованого освітнього середовища початкової школи. Сьогодні необхідно не просто заповнити голови учнів знаннями, а сформувати в особистості ключові компетентності для успіху в житті, зробити випускника конкурентоспроможним в суспільстві. Саме таку мету сформульовано перед вчителем нової української школи сьогодні.

Якщо ми звернемося до досвіду європейських країн, для прикладу у «Шкільних законах про освіту» східних земель Німеччини така мета була сформульована ще в 90-х роках після об'єднання Німеччини. Навчання набуло більш практичного спрямування, а сам навчальний процес був зорієнтований на набування учнями навчальних та життєвих компетентностей [1;2;3]. В той час Україна здобула незалежність і як наслідок в українському освітньому просторі теж тривало оновлення змісту навчання початкової школи. Але на вітчизняних освітніх теренах на відміну від західних, актуальним стало впровадження «знаннєвого» підходу, орієнтація навчання на здобуття учнями навчальної інформації, формування умінь та навичок.

То ж чергове оновлення змісту та реформа в освіті України сьогодні – необхідна міра для якісної сучасної освіти, що буде максимально наближена до європейських освітніх стандартів. Цей виклик часу став для освітян можливістю долучитися до обговорення та розробки нових концепцій, законів, навчальних планів та програм, підручників, засобів навчання. В цьому питанні надзвичайно корисним для нас може стати досвід початкової школи східних земель Німеччини, адже ця країна вже пройшла шлях реформ в освіті, що орієнтовані на компетентнісний підхід та задовольняють вимоги сучасного європейського суспільства.

Детальніше розглянемо досвід реформування та його наслідки для сучасної системи освіти Німеччини. Докладніше розкриємо основні принципи, дидактичні засади, складові змісту системи початкової освіти.

Отже, сучасна система освіти Німеччини представляє собою класичну структуру, що складається з початкової, середньої та вищої школи. Керуючими органами системи освіти є Постійна конференція міністрів освіти і культури земель ФРН і Конференція ректорів навчальних закладів Німеччини. На рівні земель керівництво навчальним процесом здійснюють земельні профільні міністерства, які також затверджують підручники для використання у школах даної землі. У кожній із земель діє свій закон про освіту, складений на основі «рамкового» федерального закону [14, с. 69].

Питання культури та освіти в Німеччині входять у компетенцію земель, тому умови та програми навчання в різних землях можуть відрізнятися. Питаннями координації політики в галузі освіти відає спеціальний орган – Постійна конференція міністрів культури земель. Він же стежить за тим, щоб планка якості освіти в масштабах всієї країни залишалася на гідній висоті [1;2;6].

Таким чином, досвід реформування шкільної освіти в НДР та ФРН доводить важливість постійного руху, необхідність збереження національних освітніх традицій та віднаходження консенсусу між політичними орієнтирами, потребами економіки й кожного члена суспільства. А найважливішим «уроком» реформ після об'єднання можна вважати важливість урахування плюсів та мінусів у старих і нових землях, а також звернення до міжнародного досвіду в царині реформування шкільної освіти.

Після реформ та модернізації в освіті кінця 80-х років і до сьогодні, Німеччина має чотирьохступеневу систему освіти: початкова, двоступенева середня освіта та вища освіта. Для всіх дітей від шести років обов'язковою є дев'ятирічна шкільна освіта. Навчання у державних школах безкоштовне. Як правило, діти протягом чотирьох років навчаються у початковій школі (Grundschule). Заняття у всіх класах проводяться по однаковій програмі.

Перші два роки всі дисципліни викладає класний керівник. Починаючи з третього класу, уроки починають вести педагоги-предметники. Після закінчення початкової школи учні отримують рекомендацію про те, в якому з трьох видів шкіл продовжити освіту: в основній школі, у реальній школі або в гімназії [1, с. 87].

До того ж у перших двох класах відсутня дисциплінарна структуризація – базові знання з математики, німецької мови, краєзнавства, музики і релігії викладаються комплексно, в рамках одного навчально-виховного курсу. Як правило, початкові класи існують в рамках структури середньої школи (Allgemeineschule), де учні, які одержали початкову освіту, продовжують навчальний курс, власне, у середній школі (з 10-12 до 16 років) і середній профільній школі (з 16 до 19 років). [14, с. 89]

Провідне і визначальне місце у формуванні особистості займає проблема об'єктивного оцінювання знань учнів початкових шкіл Німеччини. Зазначимо, що велику увагу в процесі оцінювання приділено індивідуалізації та орієнтації на учня та його можливості. Тому оцінки диференційовані. У більшості федеральних земель діти в перші два роки навчання не отримують оцінок, а лише загальну характеристику успішності, яка дає інформацію про індивідуальні сильні і слабкі сторони у вивченні окремих предметів.

У цьому питанні можна провести паралель з останніми змінами в українському законодавстві щодо оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Так, згідно «Орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» (додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009), змістом орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень, які структуровані у навчальних програмах, за предметами. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється вербально: у 1 класі з усіх предметів інваріантної складової. За рішенням педагогічної ради навчального закладу може надаватися словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів 2 класу; у 2-4 класах з предметів інваріантної складової: «Інформатика», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Я у світі» та «Трудове навчання»; у 1-4 класах з усіх предметів варіативної складової. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12 -бальною шкалою: з предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)», «Математика», «Природознавство» [8; 11]. Так, згідно вищезазначеного документу, **«оцінювання»** – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм. Його результатом є педагогічна оцінка, яка відображається в оцінювальних судженнях і висновках учителя/вчительки вербально, або в балах. Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями [11].

Оцінка в початковій школі Німеччини — ефективний стимул, вона виставлена об'єктивно і справедливо, до всіх учнів існують однакові вимоги. Оцінки успішності не залежать від інших особливостей, наприклад, поведінки учнів у школі і поза школою. У початкових школах Німеччини починаючи з третього класу навчальна успішність учнів оцінюється за шестибальною системою: 1 (відмінно), 2 (добре), 3 (задовільно), 4 (достатньо), 5 (погано) 6 (дуже погано) [2]. У таблиці 1 наведена детальніша характеристика 6-бальної шкали оцінок:

Таблиця 1.

6-бальна шкала (система) оцінювання навчальних досягнень учнів у школах східних земель Німеччини

Бали	Характеристика рівня знань
1 – відмінно (sehr gut)	рівень знань, що в бездоганній мірі відповідає поставленим вимогам.
2 – добре (gut)	рівень знань, що повністю відповідає поставленим вимогам.
3 – задовільно (befriedigend)	рівень знань, який в загальному відповідає поставленим вимогам.
4 – достатньо (ausreichend)	рівень знань, який має недоліки, все ж, в основному ще може відповідати поставленим вимогам.

5 – недостатньо (mangelhaft)	рівень знань, який не відповідає поставленим вимогам, все ж вказує на наявність необхідних основних знань та на те, що недоліки за певний проміжок часу можуть бути усунені.
6 – незадовільно (ungenügend)	рівень знань, що не відповідає поставленим вимогам, та настільки недостатній рівень основних знань, що недоліки не можуть бути усунені за певний проміжок часу.

Оцінка виступає єдиним у розпорядженні педагога засобом для стимулювання навчання, позитивної мотивації, впливу на особистість. Початкова школа Німеччини має чотири класи (у Берліні і Бранденбурзі — 6) і слугує фундаментом для загальної шкільної освіти. Для поліпшення навчальних результатів існують допоміжні вказівки. Звіт, отриманий в кінці року, відображає підсумки опанування дитиною навчальної програми. При оцінюванні враховують: виконання запланованих завдань, співпрацю на уроці, ведення зошитів, набуття знань, умінь і навичок [1, с. 34].

Нижче представлена порівняльна таблиця балів за успішність Німеччини та України. За основу взято 100-відсоткову шкалу.

Таблиця 2

Порівняння систем оцінювання Німеччини та України у балах

Німеччина / Україна Шкала	Оцінки (бали)											
Німеччина 6-бальна шкала	6		5		4		3		2		1	
100-% - шкала	0-59				60-74				75-89		90-100	
Україна 12-бальна шкала	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Згідно українськи нормативно-правових документів, при **вербальному оцінюванні** використовуються як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання і відображають кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів та характеристику особистісного розвитку учнів. Характеристика особистісного розвитку учнів відображає самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчально-пізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загальнонавчальних умінь тощо та здійснюється вербально під час поточного контролю [8;10].

На практиці такі записи здійснюються вчителем на протязі року до щоденника чи зошита учня – *поточне оцінювання*. До слів, які допомагають дитині та її батькам побачити успіхи та оцінити результати навчання, традиційно для української школи належать наступні: «Молодець», «Добре», «Старайся», «Правильно», «Уже значно краще» і т.п. *Підсумкове оцінювання за тему* з навчальних предметів «Я у світі», «Основи здоров'я», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», «Фізична культура», «Інформатика» не проводиться. А в кінці року з вищезазначених предметів, за умови засвоєння учнем знань відповідно до навчальних програм, у таблиці в 2-4 класі робиться запис «зараховано». У 1 класі учень отримує загальну характеристику навчальних досягнень від класного керівника, що заноситься до особової справи учня. За бажанням, батьки можуть переглянути її [9;10;11].

На жаль, у вітчизняній початковій школі відсутня практика та досвід використання більш якісних та конкретних характеристик навчальних досягнень учнів молодших класів. А з виходом нових вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, постало питання розробки інтегрованої характеристики з тих навчальних предметів, які оцінюються вербально.

У Німеччині для батьків інформація про успішність їх дитини представлена у вигляді таблиці з зазначенням рівня (високий, достатній, середній, низький) засвоєння головних нав-

чальних компетентностей з усіх предметів. Так званий «Розгорнутий табель успішності» видається батькам два рази як «проміжна доповідь» (в кінці 1 семестру) та «річна доповідь» (в кінці року). За допомогою такого звіту від вчителя батькам легше слідкувати за успіхами дитини. До того ж усі вчителі та вихователі, що викладають у даному класі виставляють колегіальну оцінку рівня за наступні соціальні показники: поведінка, робота в колективі, готовність брати на себе відповідальність, уміння вирішувати конфлікти [3, с. 56].

Починаючи з 2000-х років у початковій школі Німеччини на заняттях учнів знайомлять з основними навчальними предметами, здійснюють орієнтацію змісту та форм навчання на індивідуальні здібності й можливості кожного учня. Виходячи з цього, можна визначити і головні складові змісту початкової освіти:

1. Загальнолюдські цінності та культура своєї країни.
2. Охорона навколишнього середовища, збереження миру, права людини.
3. Серйозні зміни в техніці культури читання.
4. Розширення навчальних програм за рахунок нового матеріалу (вивчення правил дорожнього руху, статеве виховання).
5. Розвиток внутрішньої диференціації.
6. Збільшення учбового часу і перерозподіл часу, відведеного на вивчення окремих предметів і тем.
7. Врахування емоційної і соціальної стабільності дитини.
8. Забезпечення всебічного розвитку особистості.
9. Орієнтація на розвиток мислення і пізнавальних здібностей учнів у ході модернізації навчальних планів, програм і підручників.
10. Розширення мереж факультативних учбових дисциплін [2;3].

Освіта в Німеччині керується принципом доступності та має всеохоплюючий характер. Останнім часом багато уваги педагогів-практиків та розробників навчально-методичного забезпечення було приділено питанню інклюзивної освіти. Варто зазначити, що відколи уряд ФРН у 2009 році підписав Конвенцію ООН про права інвалідів, діти з фізичними та розумовими вадами в Німеччині мають право відвідувати звичайні школи. Утім, як свідчить дослідження німецького Фонду Бертельсманна (Bertelsmann Stiftung), запровадження у ФРН так званого «інклюзивного навчання» відбувається досить повільними темпами. Лише кожна п'ята дитина з фізичними, розумовими, психосоціальними чи емоційними проблемами відвідує звичайну школу. 80 відсотків з близько 500 тисяч дітей з особливими потребами навчаються у спецшколах. Водночас, згідно за останнім опитуванням, 70 відсотків німців виступають за інклюзивне навчання [14, с. 145].

Так у законі України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» та «Конвенції про права інвалідів», а також у ряді нормативно-правових документів, що стосуються інклюзивного навчання в останні роки актуальним стало питання інклюзивної освіти у початковій школі, – вона передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому. На сьогоднішній день, на жаль в Україні немає широкого матеріального та методичного підґрунтя, досвіду функціонування класів, де одночасно за однаковими освітніми стандартами вчиться звичайні учні та діти з особливими потребами [12].

Окрім того, цінним надбанням німецької педагогіки щодо проблеми дослідження стала дидактична система початкової освіти в цілому. Розглянемо її детальніше у початкових планах, системі оцінювання, змісті та головних напрямках початкової освіти. Щодо дидактичних основ організації навчальної діяльності молодших школярів, нами досліджено та проаналізовано актуальні навчальні програми 1-4 класів землі Тюрингія (Німеччина) з таких предметних курсів як: «Німецька мова», «Іноземна мова», «Математика», «Батьківщина та навколишній світ», «Музика», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Спорт» [6].

Слід зазначити, що у планах чітко простежується поділ на гуманітарний, природничо-математичний і загальний цикли дисциплін. До циклу гуманітарних дисциплін входять наступні предмети: німецька мова, іноземна мова (у більшості земель — англійська), естети-

ка, релігія. У початкових школах Німеччини посилено увагу до вивчення іноземних мов. Вибір іноземної мови не обов'язково концентрується на англійській. Враховуючи економічні і туристичні контакти, важливими для вивчення є також французька, іспанська, італійська, російська мови, основи яких закладають на початковому рівні. Рівень знань іноземної мови визначається розумінням писаного тексту і діалогу кількох співбесідників.

Об'єм знань визначається таким чином: читання тексту і розуміння його; відтворення бесіди іноземною мовою; самостійна робота над текстами; вільне висловлювання іноземною мовою на основі вивченої лексики; нескладне спілкування з ровесниками-іноземцями [6].

Вимоги навчальних планів розглядаються за індивідуальною диференціацією занять. Навчальний розвиток дітей займає в початковій школі Німеччини центральне місце. Методи навчання за щоденним і потижневим планом, застосовуються різними шляхами і в різних темпах. Це означає, що учням пропонуються всебічні пізнавальні можливості для знайомства з навколишнім середовищем і навчальною діяльністю. Для ознайомлення з навчальними предметами і для тренування вмінь і навичок вчителями розроблена система диференційованих завдань, які містять навчальні пропозиції. Для досягнення дитиною навчального успіху, який би відповідав її здібностям, існує індивідуальний поділ навчального часу.

Початкова школа Німеччини дає своїм вихованцям початкову освіту, основа якої полягає у вивченні рідної мови, а також математики і природознавства. Вивчення німецької мови, природознавства, математики, релігії займає в різних класах 20 – 24 години на тиждень. Дидактична система початкової освіти з гуманітарним та природничо-математичним нахилами спричинила наявність у навчальному класі наступних циклів: гуманітарного (релігія, німецька мова, естетика), який становить 42% усього обсягу годин; природничо-математичного (математика, природознавство), вміст якого становить 37%; музика, фізкультура займають 21% навчальних годин. Найбільше часу відводиться для вивчення німецької мови і математики — 20 годин, або 23% від загальної кількості. Друге місце за обсягом часу займає природознавство і фізкультура — 12 годин на тиждень, що становить 14 % [2, с. 98].

Отже, перевага надається гуманітарним дисциплінам. Природничо-математичний цикл менший лише на 5%. Це пояснюється тим, що відбувається зближення обох циклів шляхом посилення міжпредметних зв'язків і введення фізкультури, музики.

У початкових школах східних земель Німеччини увага акцентується на орієнтації змісту навчання на європейські освітньо-педагогічні традиції, у контексті чого ми виділяємо наступні аспекти, в яких поєднуються особливості, притаманні природничо-математичному циклу початкових шкіл окремих земель Німеччини: диференціація навчання; спрямованість на підготовку переходу від початкової школи до середньої; гуманізація освіти; пріоритет вивчення дисциплін, які сприяють розвитку вмінь і навичок особистості [1].

Аналіз певних напрямків навчальних планів, вивчення змін і особливостей програм початкових шкіл Німеччини визначив спрямованість навчання на забезпечення всебічного розвитку особистості, отримання елементів початкової освіти, що готує до подальшого навчання на засадах інтеграції.

Зміст освіти в початкових школах Німеччини побудований на основі використання німецьких освітніх традицій. Простежується широке застосування нових і вдосконалення традиційних методів навчання, спрямованих на виховання самостійності учнів, індивідуалізацію навчання.

Зміст навчання визначає пріоритети початкової освіти Німеччини, найважливішими серед яких є: поглиблена диференціація навчального процесу; гуманізація навчання; широке використання індивідуальних форм і методів педагогічної взаємодії; орієнтація на вивчення предметів, які формують освітню сферу особистості, розвивають її творчу обдарованість; високий рівень науково-методичного забезпечення навчального процесу; орієнтація на компетенції учнів. Саме ці пріоритети складають педагогічні умови формування інтегрованого освітнього середовища початкової школи східних земель Німеччини [3;6].

Крім того, у початкових школах Німеччини проблема змісту освіти реалізується через навчальні плани, програми, підручники, розпорядження та інструкції керівних органів. У школах звертають увагу на самопізнання і пізнання світу дітьми, розвивають готовність думати та здійснювати самостійні й відповідальні вчинки. Звідси випливає, що початкова школа робить вагомий внесок, відповідно до її виховних завдань. У початковій школі функціонує

внутрішня диференціація між предметами і докладається багато зусиль, щоб усунути усі перешкоди у переході дітей до середніх класів.

В центрі уваги вчителя на уроці є організація навчальної діяльності учнів залежно від її змісту і підготовки дітей. Майже всі теми з якими діти стикаються під час навчальної діяльності, додатково реалізуються у позаурочній діяльності. Саме це впливає на навчальні результати, всебічний розвиток особистості, її емоцій та почуттів. Таке поєднання є однією з педагогічних умов формування інтегрованого освітнього середовища в початковій школі східних земель Німеччини.

Головними напрямками початкової освіти Німеччини виступають: 1. Право кожної школи вчити по-різному, мати свою власну методика, свою філософію освіти і концепцію розвитку. 2. Демократизація усіх сфер шкільного життя. 3. Наявність громадсько-державної школи (основа громадського, відкритого суспільства). 4. Школа з новою філософією освіти, новим стилем педагогічного мислення [6, с. 83].

Висновки і перспективи (Discussion). Ми вважаємо, що інтеграція системи освіти України у світову освітню систему приведе до розробки міжнародних освітніх стандартів і нової стратегії наукового й освітнього міжнародного співробітництва, до створення глобальної освітньої інформаційної мережі, а також забезпечить самостійність навчальних закладів у визначенні географії й функціонального наповнення міжнародних зв'язків, підвищення їх міжнародної мобільності. Почне стійко функціонувати світова мережна система індивідуального освітнього обслуговування. Таким чином, сучасна ситуація формування інтегрованого освітнього середовища в Україні потребує розуміння її якості як цілісного інтегрованого результату, на який впливає багато чинників: доступність одержання початкової освіти, можливість використання здобутків дошкільної освіти, створення сприятливого освітнього середовища, якісний зміст і сучасні підручники, повноцінна реалізація ідей особистісно зорієнтованої освіти, сформованість ключових компетентностей, технологізація методики, моніторинг як засіб управління якістю, особистісна і професійна підготовка вчителя, ефективна комбінація урочної та позаурочної діяльності учнів.

Список використаних джерел

1. Lehrpläne der bayerischen Grundschule [Електронний ресурс] // LehrplanPLUS - Fachprofile. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.lehrplanplus.bayern.de/schulart/grundschule/inhalt/fachprofile>.
2. Ministerium für Bildung, Jugend und Sport. Thüringer Schulordnung [Електронний ресурс] / Ministerium für Bildung, Jugend und Sport // Erfurt. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <http://apps.thueringen.de/de/publikationen/pic/pubdownload1245.pdf>.
3. Schulgesetz für den Freistaat Sachsen in der Fassung der Bekanntmachung. // (SächsGVBl. S. 298, SächsGVBl. S. 142). – С. 105.
4. Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung (ISB). Lehrplanplus [Електронний ресурс] / Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung (ISB). – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.lehrplanplus.bayern.de>
5. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
6. Закон "Про освіту Тюрингії" № 221-1 від 13.09.2016 р.: прийнятий Конференцією міністрів культури та освіти 13 вер. 2016 р. – Тюрингія: GVBl. 2016. – 437с. – (Серія видань "Офіційний документ"). <http://landesrecht.thueringen.de/jportal/?quelle=link&query=HSchulG+TH&psml=bsthueprod.psm1&max=true&aiz=true>
7. Концепція нової української школи [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>.
8. Ключові тези орієнтованих вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1 – 4 класів та методичних рекомендацій до оновлених програм початкової школи [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/19-08-16.pdf>.
9. Лист МОН України 09.08.2017 №1/9-436 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017-2018»

[Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/6119->.

10. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-09-6pdf.pdf>.

11. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи [Електронний ресурс] // Додаток 1 до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf>.

12. Проект Закону України «Про освіту» [Електронний ресурс] / МОН. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/gromadske-obgovorennya-zakonoproektu-%C2%ABpro-osvitu%C2%BB.html>.

13. Сисоєва С. О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навч. посіб. / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристобчук; Київський університет імені Б. Д. Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.

14. Стан розвитку освіти й культури в сучасній ФРН : навч. посіб. / уклад.: О.В. Дмитренко. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 83 с.

15. Шинкарук В.Д. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України. / В.Д. Шинкарук // Науково-практичне видання «Вища школа» Вип. 5 – 2007. – С. 3-16.

References

1. Lehrpläne der bayerischen Grundschule. Available at : <https://www.lehrplanplus.bayern.de/schulart/grundschule/inhalt/fachprofile>.

2. Ministerium für Bildung, Jugend und Sport. Thüringer Schulordnung. Available at : <http://apps.thueringen.de/de/publikationen/pic/pubdownload1245.pdf>.

3. Schulgesetz für den Freistaat Sachsen in der Fassung der Bekanntmachung. SächsGVBl. S. 298, SächsGVBl. S. 142.

4. Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung (ISB). Lehrplanplus. Available at : <https://www.lehrplanplus.bayern.de>.

5. State standard of elementary general education (2011). Available at : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/

6. Law "On the Education of Thuringia" No. 221-1 from 13.09.2016: adopted by the Conference of Ministers of Culture and Education on September 13. 2016. Available at : <http://landesrecht.thueringen.de/jportal/?quelle=jlink&query=HSchulG+TH&psml=bsthueprod.psml&max=true&aiz=true>

7. The concept of a new Ukrainian school (2016). Available at : <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>.

8. Key theses of the indicative requirements for the assessment of educational achievements of pupils of grades 1 - 4 and methodical recommendations for updated primary school curricula (2016). Available at : <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/19-08-16.pdf>.

9. Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 09, 2017 No. 1 / 9-436 "On Methodological Recommendations on the Teaching of Educational Subjects in General Educational Institutions in 2017-2018" (2017). Available at : <http://old.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/6119->.

10. Description of key changes in upgraded primary school programs (2016). Available at : <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-09-6pdf.pdf>.

11. Indicative requirements for the control and evaluation of educational achievements of elementary school students. Annex 1 to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 19.08.2016 № 1009. (2016). Available at : <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf>.

12. Draft Law of Ukraine "On Education" (2017). Available at : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/gromadske-obgovorennya-zakonoproektu-%C2%ABpro-osvitu%C2%BB.html>.

13. Sysoyeva, S. O., Krystobchuk, T. Ye. (2012). Osvitni systemy krayin Yevropeys'koho Soyuzu: zahal'na kharakterystyka [Educational systems of the countries of the European Union: general characteristics]. Rivne, Ukraine: Ovid, 352.

14. Dmytrenko, O. V. (2013). Stan rozvytku osvity y kul'tury v suchasniy FRN [The state of development of education and culture in modern Germany]. Poltava, Ukraine: PNPU named after V.G. Korolenko, 83.

15. Shynkaruk V.D. (2007) Osnovni napriamy modernizatsii struktury vyshchoi osvity Ukrainy. Naukovo-praktychne vydannia «Vyshcha shkola». 5. 3-16.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ГЕРМАНИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ В УКРАИНЕ

М.В. Гончарук

Аннотация: В статье раскрыто опыт реформирования начального образования восточных земель Германии 90-х годов XX века, проанализированы основные тенденции развития образовательных реформ, которые непосредственно касаются содержания начального образования Украины: доступность получения начального образования, возможность использования достижений дошкольного образования, создание благоприятной образовательной среды, качественное содержание и современные учебники, полноценная реализация идей личностно ориентированного образования, сформированность ключевых компетенций, технологизация методики, мониторинг как средство управления качеством, личностная и профессиональная подготовка учителя, эффективная комбинация урочной и внеурочной деятельности учащихся.

Ключевые слова: образовательная реформа, начальное образование, личностно ориентированное образование.

MODERN TENDENCIES OF GERMANY'S PRIMARY SCHOOL AND THEIR INFLUENCE ON EDUCATIONAL REFORMS IN UKRAINE

M.V. Goncharuk

Abstract. The article reveals the experience of reforming the primary education of the eastern lands of Germany in the 90's of the 20th century, analyzes the main tendencies of the development of educational reforms that directly concern the content of primary education in Ukraine: availability of primary education, the possibility of using preschool education achievements, creating a favorable educational environment, quality content and modern textbooks, a full implementation of the ideas of a person-oriented education, formed The key competences, methodology, monitoring as a means of quality management, personal and vocational training of the teacher, an effective combination of lesson and extracurricular activities of students.

Keywords: educational reform, elementary education, personally orientated education.

УДК 378.172-178

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СТИЛЮ ПОВЕДІНКИ

СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

О. М. ГОНЧАРУК, аспірантка кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: honcharuk@i.ua

Анотація. Стаття присвячена питанню здоров'язбережувального стилю поведінки студентів аграрних і природоохоронних вищих навчальних закладів, визначено педагогічні умови його формування, а саме: формування у студентів потреби у веденні здоров'язбережувального стилю поведінки шляхом забезпечення стійкої мотивації до процесу здоров'язбереження; організаційне забезпечення самостійної здоров'язбережувальної роботи із самовдосконалення серед студентів; інтеграція навчальної та позанавчальної здоров'язбережувальної діяльності; облік особистісного фактора.

Ключові слова: здоров'язбережувальний стиль поведінки, педагогічні умови, мотивація, поведінка, здоровий спосіб життя.